NALEŻYTOŚĆ POCZTOWA OPŁACONA RYCZAŁTEM.

Rok IV. **Kraków, środa 6 kwietnia 1921.** **Nr. 88.**

NOWY DZIENNIK

Adres redakcyi i administracyi: Kraków, Orzeszkowej 7.
Nr. telefonu 279. — Konto czekowe Poczt. Kasy Oszczędn. Nr. 141.123.
Wszelkie komunikaty należy nadsyłać wprost do Administracyi.
Komunikaty przesłane Redakcyi nie będą uwzględnione.
Redakcya rękopisów nie zwraca.
Redaktor naczelny przyjmuje od 11½ do 12 w południe.

Cena Nru 8 Mk

Prenumerata: w Krakowie i na prowincyi mies. 190·—, kwart. 550·— M
w Krakowie z odnoszeniem do domu . . . 210·—, „ 620·— „
Na prowincyi: z przesyłką pocztową 225·—, „ 650·— „
Za granicą: z przesyłką pocztową . . . 275·—, „ 800·— „
Ogłoszenia: Drobne ogłoszenia od wyrazu 5·— Mk., wiersz nonparel 1-szpalt. Mk 15. Nadesłane Mk 40·—. Wiersz nonparelowy 1 szp w tekście Mk 55·—. Wiersz nonp. 1 szpalt. na 1. stronie 65 Mk. Zawiadomienia ślubne i gratulacye 150 Mk.

Deklaracya Balfoura nadal wytyczną polityki angielskiej w Palestynie.

Minister Churchill przeciw żądaniom Arabów.

Poldhu. PAT. Radio. Z Jerozolimy donoszą: Churchill oświadczyi arabskiej delegacyi muzułmańskiej, że Anglia jako największe państwo muzułmańskie na świecie, ceni wielce przyjaźń Arabów. Na żądanie delegacyi, aby oświadczył się przeciw deklaracyi Balfoura, a więc za wstrzymaniem imigracyi syonistów, odpowiedział Churchill, że nie leży to w jego mocy i nie odpowiada to jego przekonaniom.

Karol nie chce opuścić Węgier.

Wiedeń, 3 kwietnia. PAT. Wiedeńskie dzienniki donoszą ze Steinamanger, że były król Karol zachorował wśród objawów zapalenia gardła. Wystąpiła u niego gorączka i musi pozostać w łóżku. Osoby z otoczenia byłego króla oświadczają, że jeszcze ciągle opiera on się wyjazdowi z Węgier, chcąc prawdopodobnie przeczekać na wynik najbliższego posiedzenia parlamentu węgierskiego.

Wiedeń, 4 kwietnia. PAT. Dzisiejsze dzienniki donoszą z Węgier, że były cesarz Karol w dalszym ciągu wzbrania się opuścić Węgry. Wtorkowe posiedzenie węgierskiego zgromadzenia narodowego oczekiwane jest z tego powodu z napięciem. Obawiają się nawet przesilenia ministeryalnego.

W przeciwieństwie do tego kilka dzienników wiedeńskich zamieszcza informacye ze źródła wiedeńskiego, że ukończone zostały już ostateczne przygotowania do wyjazdu byłego króla Karola. Ma on nastąpić w przeciągu najbliższych 48 godzin.

Ostatnie depesze ze Steinamanger podają, że lekarze stwierdzili u byłego króla Karola podrażnienie płuc.

Watykan a powrót Karola.

Rzym. PAT. (Wied. Biuro Kor.). „Osservatore Romano" ogłasza notę, w której występuje przeciwko pogłoskom zamieszczonym przez niektóre dzienniki, jakoby Watykan był wmieszany w sprawę byłego króla Karola. Watykan wogóle o tej sprawie nie miał żadnych wiadomości.

Naśladowca Karola?

Lyon. PAT. Radio. Adjutant przyboczny byłego następcy tronu niemieckiego, major von Jena, zaprzecza pogłoskom, jakoby książę zamierzał naśladować imprezę byłego króla Karola.

Ameryka popiera stanowisko aliantów w sprawie długu wojennego Niemiec.

Paryż. PAT. (Havas). Dzienniki donoszą z Waszyngtonu: Pod koniec posiedzenia rady gabinetowej wręczył rząd przedstawicielom prasy komunikat, w którym jest powiedziane, że jest to śmieszne i nierozumne twierdzenie, jakoby Stany Zjednoczone, które walczyły po stronie aliantów, mogły Niemcom być w tem pomocne, by te ostatnie mogły się uchylić od swoich zobowiązań. Oświadczenie to wywołało silne wrażenie.

Waszyngton. PAT. (Havas). Prasa amerykańska jednogłośnie zapewnia, że rząd Stanów Zjednoczonych życzy sobie, aby Niemcy zostały bezwarunkowo zmuszone do przyjęcia na się całej odpowiedzialności za wybuch wojny, oraz do zapłacenia odszkodowania w wysokości maksymalnej, w jakiej tylko będą je zdolne zapłacić.

Ameryka przedłuża aliantom termin spłaty długu.

Paryż. PAT. (W. B. K.) „Echo de Paris" donosi z Nowego Jorku, że rząd amerykański postanowił przesunąć na jeden rok tj. do kwietnia 1922 wszelkie decyzye w sprawie zapłaty zobowiązań alianckich wobec Ameryki. Zapłata procentów za te zobowiązania będzie również jak dotychczas zasuspendowana.

O pomoc dla Francyi.

Poldhu. Radio. Korespondent waszyngtoński donosi do Timesa, że pomimo zapewnień Vivianiego, że wizyta jego w Stanach Zjednoczonych Ameryki północnej jest tylko aktem grzeczności, twierdzą z całą pewnością, iż przybył on, aby przedstawić prezydentowi Hardingowi, iż sytuacya w Europie stanie się rozpaczliwą, jeżeli Stany Zjednoczone nie zainteresują. Viviani stara się wszelkiemi siłami uzyskać w Ameryce pomoc dla Francyi.

Paryż. PAT. (Havas). Wiceprezes Koerlidge oświadczył korespondentowi „Matina" w Waszyngtonie, że niema ani jednego amerykanina, któryby zgodził się na jakąkolwiek akcyę, ze strony Stanów Zjednoczonych, obrażającą interesy, albo uczucia Francyi.

Planowa podróż Focha do Ameryki.

Warszawa. (Tel. wl.) Z kół zbliżonych do poselstwa francuskiego donoszą, iż planowana jest podróż Focha do Stanów Zjednoczonych. Viviani, który obecnie znajduje się w Ameryce, ma przygotować grunt dla Focha, który wyjedzie z projektem sojuszu francusko-amerykańskiego. Sprawa ta interesuje w wysokim stopniu Polskę wobec sojuszu polsko-francuskiego.

Nominacya zastępców dyplomatycznych.

Warszawa. PAT. „Monitor Polski" ogłasza: Naczelnik państwa postanowieniem z dnia 24 marca zamianował podsekretarza stanu i szefa biura prezydyum rady ministrów dra Władysława Wróblewskiego posłem nadzwyczajnym i ministrem pełnomocnym pierwszej klasy przy rządzie królewskim wielkobrytyjskim Stanisława Patka posłem nadzwyczajnym i ministrem pełnomocnym pierwszej klasy przy rządzie cesarsko japońskim, a dra Zygmunta Lasockiego posłem nadzwyczajnym i ministrem pełnomocnym drugiej klasy przy rządzie rzeczpospolitej czechosłowackiej.

Przed wyjazdem Korfantego

Warszawa. (Tel. wl.). Korfanty wyjeżdża w najbliższych dniach do Paryża i Londynu. Oczekuje tylko wygotowania przez komisaryat plebiscytowy materyałów, (memoryałów, map, zestawień), które tak jemu, jak i innym delegatom przez rząd wysyłanym za granicę będą potrzebne.

Włochy a sprawa górnośląska

Rzym. (EE). Według wiadomości ze źródeł dobrze poinformowanych, rząd włoski nie łączy bynajmniej kwestyi górnośląskiej ze sprawą odszkodowań i nie jest wyznawcą teoryi niepodzielności Śląska. W tej sprawie jak i w innych, rząd włoski prowadzić będzie w dalszym ciągu politykę pacyfikacyi i umiarkowania, uznając jednak za pożądane, by przy podziale Górnego Śląska przyłączono do Niemiec powiaty, które nie uzyskały większości polskiej.

Groźba nowego zamachu w Niemczech.

Berlin. PAT. (W. B. K.) „Vorwärts" ogłasza dokumenty na dowód, że Moskwa zainscenizowała powstanie komunistyczne i kierowała niem. „Deutsche Ztg." donosi, że ze skonfiskowanych zapisów rosyjskich wynika, iż należy oczekiwać w najbliższym czasie nowego zamachu, w szczególności na wsi, przedewszystkiem na Pomorzu.

Berlin. (W. B. K.) „Lokal Anzgr." donosi o zaostrzeniu się sytuacyi na lewym brzegu w nadreńskiem zagłębiu przemysłowem. „Deutsche Allg. Ztg." donosi, że zamiast stanu wyjątkowego, został tam proklamowany stan oblężenia.

Groźna sytuacya strejkowa w Anglii.

Londyn PAT. (Havas) donosi: Wobec zaprzestania pracy przy pompach, wiele szybów zostało zalanych. W innych kopalniach pompy funkcyonują dalej, przy pomocy personalu względnie osób, które dobrowolnie zgłosiły się do pracy.

Londyn. PAT. Sytuacya w kopalniach pogorszyła się wskutek wstrzymania pracy przy pompach. W części południowej hrabstwa Stafford kopalnie zostały całkowicie zniszczone.

Londyn. PAT. (Reuter). Na zgromadzeniach robotników transportowych i kolejarzy wygłaszano mowy oznaczające sympatye dla strejku górników. Nie jest wykluczonem, że związki te przystąpią do strejku górników. Decyzya ma zapaść na zebraniach komitetu wykonawczego we środę.

Horsca. PAT. Radio. Obie izby angielskie otrzymały wezwanie, aby zebrały się niezwłocznie w celu obradowania nad sytuacyą, wytworzoną strajkiem górników.

Możliwość gospodarcza w Palestynie.

Biuro prasowe „Zionist Commission" (Waad Haciirim) zwraca uwagę na następujące gałęzie życia gospodarczego, mające w Palestynie widoki świetnego rozwoju:

Materyały budowlane. Oprócz fabryk cementu, cegieł wapiennych i glinianych, które mogłyby z korzyścią w kraju być założone, istnieje jeszcze szereg innych materyałów budowlanych, jużto niewytwarzanych, jużteż produkowanych w sposób bardzo prymitywny. Do najpilniejszych zadań należy fabrykacya hydraulicznego wapienia, rozbudowa kamieniołomów, produkcya przedmiotów żelaznych (zamków), dachówek etc. Towarzystwo wytwarzające powyższe materyały przyczyni się do ożywienia życia budowlanego w Palestynie, a dla siebie znajdzie rentowne pole działania. Konieczny kapitał 50 do 100 tysięcy szterl.

Towarzystwa budowy domów. Tow. „Haboneh" mające do dyspozycyi tylko 100 tysięcy funtów, nie może nawet w części zaspokoić głodu mieszkaniowego. Zwraca się uwagę, że w Palestynie tysiące Żydów pragną budować domy, ale nie mogą z własnych funduszów opłacić tylko 25 do 30 proc. kosztów.

Towarzystwa hotelowe. Ruch turystyczny, którego silnego zwiększenia w najbliższych latach należy oczekiwać, da dotkliwie odczuć brak hoteli dopóki w Palestynie nie zwycięży zrozumienie, że należy kraj uczynić dostępnym przez poprawę stosunków komunikacyjnych (ruch motorowy) i wybudowę nowych hoteli. Nie ulega wątpliwości, że z dziesięciu tysięcy turystów, przybywających corocznie do Egiptu (na wiosnę r. 1921 oczekuje się 60.000 turystów), większa część zwiedzać będzie Palestynę, gdyż obecnie można przebyć linię Kairo—Jerozolima w 16 godzinach.

Towarzystwa sadownicze. Codziennie wpływają listy bogatych ludzi, pragnących pędzić w Palestynie spokojne, wiejskie życie; dla ludzi tych wchodzi w rachubę przedewszystkiem zakupno gajów owocowych. Atoli Palestyna nie posiada takowych do dyspozycyi. Wielkie towarzystwo mogłoby zakładać plantacye i sprzedawać je z chwilą gdy zaczynają przynosić owoce. Towarzystwo takie musiałoby rozporządzać kapitałem pół miliona funtów egipskich, za co możnaby zakupić trzydzieści do czterdziestu tysięcy dunamów ziemi, obsadzić ją drzewkami owocowemi, migdałowemi winną latoroślą i drzewami eukaliptusowemi. Nie musiałoby ono stale pracować na własny rachunek; mogłoby przyjmować zlecenia prywatnych kommittentów i na ich koszta plantacye zakładać.

Przemysłowe banki kredytowe. Koła przemysłowe całego świata, przedewszystkiem jednak wschodniej Europy interesują się żywo możnością przeniesienia swych przedsębiorstw do Palestyny. Ludzie ci rozporządzają maszynami i doświadczeniem, często jednak wobec dewaluacyi pieniądza odczuwają boleśnie brak długoterminowego kredytu. Bank przemysłowy, rozporządzający kapitałem przynajmniej 200 tysięcy funtów egipskich mógłby wiele na tem polu zdziałać.

„Berliner Tageblatt" o Palestynie.

Słynny publicysta niemiecki, dr. Natheim zamieścił w „Berliner Tageblatt" artykuł o Palestynie, jako miejscu zbytu, w którym czytamy m. in.:

Palestyna znajduje się w szybkim rozwoju gospodarczym. Potrzebuje ona w wielkiej ilości różnych rzeczy, jak: środki żywnościowe, maszyny rolne, konfekcya, meble, ramy okienne, drzwi oraz inne towary drewniane, tabor kolejowy, oraz wszystkie jego części składowe i wiele innych rzeczy. Dotychczas zapotrzebowanie na powyższe artykuły nie mogło być zaspokojone w dostatecznym stopniu, wobec czego ceny poszły znacznie w górę i obecnie stoją o 20 proc. wyżej od londyńskich. W najbliższych miesiącach spodziewana jest wielka imigracya do Palestyny, gdyż potrzebne tam są tysiące rąk roboczych dla urzeczywistnienia wielkiego planu elektryfikacyjnego oraz dla budowy urządzeń portowych w Haifie. Rozumie się, że będzie potrzeba również większej ilości ludzi z wyższem wykształceniem fachowem.

Zarząd angielski wraz z organizacyą syonistyczną zamierzają włożyć 25 milionów funtów w przedsięwzięcia gospodarcze. Co się tyczy próby produkcyi oliwki i tytoniu, to ta nie udała się.

Arabowie przyzwyczaili się podczas wojny do potrzeb europejskich. Szeikowie ich, którzy się bardzo wzbogacili i którzy zawsze byli w dobrych stosunkach z Żydami palestyńskimi, bardzo pragną żydowskich inżynierów, techników oraz specyalistów rolnych i ogrodniczych, celem sztucznego użyźnienia gruntu.

W związku z tym stanem rzeczy wielkie amsterdamskie towarzystwo okrętowe postanowiło zaprowadzić stałą komunikacyę z Jaffą.

W końcu artykułu p. Natheim wywodzi, że zbyt towarów w Palestynie jest pomyślną okolicznością dla niemieckiego handlu zagranicznego, zwłaszcza dlatego, iż wielu niemieckich i wschodnich Żydów, którzy się tam osiedlili jest przyzwyczajonych do towarów niemieckich oraz stosunków handlowych z Niemcami.

Zatarg ortodoksów z Herbertem Samuelem.

Jerozolima. (ŻBK.) Jak wiadomo na życzenie najwyższego komisarza Herberta Samuela, została utworzona komisya celem wyboru dwu głównych rabinów w Palestynie. Wszystkie stronnictwa żydowskie wysłały swych reprezentantów do tej komisyi. Jedynie przywódcy „Agudas Jisroel" rabini: Diskin i Sonenfeld nie wzięli udziału w wyborach. Wystosowali oni do Herberta Samuela pismo, w którem domagają się uznania swej gminy jako odrębnej, nie pozostającej w żadnym kontakcie z ogólną gminą palestyńską.

Herbert Samuel żądaniu temu odmówił. Wówczas wspomniani rabini zakomunikowali mu, że organizacya rabinatu nie podlega kompetencyi Wysokiego Komisarza oraz, że orędzie królewskie ogłoszone przezeń po przybyciu do Palestyny, nie zawiera żadnych postanowień odnośnie do organizacyi rabinatu. W odpowiedzi na to oświadczył Samuel, że aczkolwiek sprawa nie należy do jego kompetencyi byłby wielce uradowany, gdyby została ona załatwioną w sposób zadowalający obie strony.

Incydent ten wywołał w sferach ortodoksyjnych żywe echo. Na ręce Herberta Samuela wpłynęło szereg pism, z oświadczeniem, że uwag rabinów Diskina i Sonenfelda nie należy uważać jako pokrywających się z poglądami całej ortodoksyi. Ortodoksi życzą sobie dalszej pracy Herberta Samuela dla dobra kraju.

O sądy świeckie w Palestynie.

W czasie gdy obradowało zgromadzenie rabinów w Jerozolimie nad sprawą sądów rytualnych organizacye robotnicze zwołały zgromadzenie ludowe z porządkiem dziennym: Organizacya świeckich sądów dla spraw małżeńskich i równouprawnienie kobiet.

Olbrzymie zgromadzenie zagaił dr. Hugo Bergman, po nim przemawiali: Boruchow, Schiller, Ozerkowski, dr. Sufrin, Sluszcz i inni.

Zgromadzenie oświadczyło się przeciw powierzeniu pełnej kompetencyi prawnej sądom rabinackim, ponieważ żydowskie prawo religijne, oparte na życiu i obyczajach minionych wieków, nie rozwijało się równolegle z postępem czasu i nie odpowiada obecnemu ustrojowi społecznemu. Ponieważ spraw małżeńskich poruczyć też nie można sądom rządowym przeto żąda się utworzenia dla spraw tych osobnego żydowskiego sądu świeckiego z władzą sądów państwowych. Opracowaniem odnośnych ustaw dla Żydów zająć się ma komisya zamianowana przez Waad Leumi, która ustawy te przedłoży rządowi do sankcyi.

o-o

Pertraktacye polsko-niemieckie w sprawie Żydów.

Berlin. Poseł Muhin zainterpelował w parlamencie niemieckim rząd czy przedsięwziął kroki celem wysłania oraz internowania Żydów wschodnich na wzór Austryi, stosownie do uchwały parlamentu. Przedstawiciel Rady Ministrów Hoesing odpowiedział, że rząd stara się nie dopuścić do nielegalnego przekroczenia granicy niemieckiej za pomocą odpowiednich przepisów paszportowych oraz specyalnych oddziałów policyi. Co się zaś tyczy masowego wysłania Żydów z kraju, to okazało się to niemożliwem ze względu na opór rządu polskiego — prowadzone są jednak dalej rokowania z Polską w tej sprawie.

W r. 1920 aresztowano 11450 osoby za nielegalne przekroczenie granicy, z których 6169 odesłano do obozów dla internowanych, a resztę oddano do rozporządzenia sądów, bądź organizacyi żydowskiej, specyalnie ku temu utworzonej. Utworzono też kilka obozów, celem internowania w nich takich obcokrajowców, którzy narazie nie mogą być wysyłani. W obozie na Pomorzu internowanych jest około 2700 takich obcokrajowców.

Jeszcze o wysiedleniu Żydów galicyjskich z Wiednia.

Jak wiadomo, w czasie gdy Liga Narodów rozpatrywała sprawę żydowskich uchodźców galicyjskich w Austryi, organizacya angielsko-żydowska „Joint Foreign Committee" odmówiła wzięcia udziału w akcyi na rzecz Żydów galicyjskich. Obecnie z komunikatu „Joint Foreign Committee" dowiadujemy się o przyczynach nader dziwnego stanowiska tej organizacyi: 1) „Joint Foreign Committee" otrzymało zapewnienie z kompetentnych źródeł w Wiedniu, że sprawa ta nie jest bardzo naglącą, gdyż masowe wysiedlenie Żydów z Austryi nie miało jeszcze miejsca; 2) Komitet obawiał się, że wszczęcie jakichś kroków w tej sprawie może zaszkodzić ukraińskim i innym uchodźcom żydowskim w Polsce; 3) Komitet nie chciał popierać żądań rządu polskiego na rzecz Żydów galicyjskich, ponieważ rząd polski odmówił wydania paszportów uchodźcom żydowskim na Węgrzech, chcącym powrócić do Polski.

Przegląd polityczny.

Konferencya francusko-brytyjska w sprawie mandatów.

Paryski „Temps" podaje następujący dosłowny tekst artykułu 1 i 2 konwencyi francusko-brytyjskiej, podpisanej 23. grudnia ub. r. celem uregulowania problemów, tyczących się przyznania Wielkiej Brytanii mandatów nad Palestyną i Mezopotamią, a Francyi mandatu nad Syryą i Libanonem:

Art. 1. Granice między terytoryami znajdującemi się pod mandatem francuskim i brytyjskim, Syryi i Libanonu z jednej strony a Mezopotamii i Palestyny z drugiej strony zostają ustalone jak następuje:

Na wschodzie: Tygrys od Dżezirei Ibn Omar aż do granicy dawnych wilajetów Djarbekir Mossul.

Na płd.-wsch. i na południu: Ta sama granica tych wilajetów aż do Rumelon Kenj; stąd linia, pozostawiająca Francyi zagłębie zachodniego Sabur, idąca następnie prosto ku Eufratowi, który przecina pod Abu-kemal, a biegnąca dalej do Imtar, następnie linia prowadząca na płdn. od Nasib na drodze żelaznej Hedżasu, następnie linia wiodąca do Semakh nad jeziorem Tyberyadzkiem, przeprowadzona na południe od drogi żelaznej, a do niej równoległa. Miejscowość Deraa pozostanie na terytoryum mandatu francuskiego, granica pozostawi w zasadzie dolinę Jarmuk na terytoryum francuskiem, lecz będzie ustalona jak najbliżej drogi żelaznej, celem umożliwienia wybudowania poprzez dolinę Jarmuku kolei żelaznej w zupełności na terytoryum mandatowem brytyjskiem. Pod Semakh granicę wyznaczy się w ten sposób, aby pozwolić obu wysokim układającym się stronom budowę i utrzymanie portu i przystanku kolei żelaznej, dających swobodny dostęp do jeziora Tyberyadzkiego.

Na zachodzie granica przekroczy Semakh poprzez jezioro Tyberyadzkie aż do ujścia wadi Massadiye. Następnie wzdłuż biegu tej rzeki i wadi Jeraba biegnąć będzie aż do jej źródła. Pozostawiając na terytoryum francuskiem Banias zwracać się będzie granica na zachód aż do Metullah, które pozostanie na terytoryum palestyńskiem. Granica w tej części wytyczoną będzie w ten sposób, aby zapewnić terytoryom, znajdującym się pod mandatem francuskim dogodną komunikacyę z okręgiem Tyru i Sydonu, jak i ciągłość drogi na zachód i wschód od Banias.

Od Metullah granica biedz będzie na południe działem wód doliny Jordanu i zagłębia Litani. Następnie postępować będzie w zasadzie działem wód wadi Farah-Kurun i Kerkera (na terytoryum brytyjskiem) i wadi El-Dubleh, El-Ajin i Es-Serka (na terytoryum francuskiem). Ujście znajdzie granica nad morzem Śródziemnem koło Rez-el-Nakura, które pozostanie na terytoryum francuskiem.

Artykuł 2. Zostanie ustanowiona komisya w przeciągu trzech miesięcy po podpisaniu obecnej konwencyi w celu wyznaczenia na terenie linji granicznej, odpowiadającej powyższemu artykułowi pierwszemu, pomiędzy terytoryami madatowemi francuskiemi a angielskiemi. Komisya ta składać się będzie z 4-ech członków. Dwóch z pośród tych członków zamianują rządy Francyi i Wielkiej Brytanii, dwaj inni będą mianowani za zgodą mocarstwa mandatowego przez zainteresowane rządy lokalne z terytoryów znajdujących się pod mandatem francuskim i brytyjskim.

Konflikty któreby mogły wyniknąć z działalności tej komisyi przedłożone będą Radzie Ligi Narodów, której decyzya nie podlega dalszej apelacyi.

Raporty końcowe komisyi oddadzą dokładny opis granicy, tak jak ona będzie wyznaczona w terenie: konieczne karty będą załączone i podpisane przez komisyę. Sprawozdania wraz z aneksami wygotowane będą w trzech egzemplarzach, z których pierwszy złożony będzie w archiwach Ligi Narodów, a dwa inne zachowane przez zainteresowane mocarstwa mandatowe.

Nabytki terytoryalne imperyum bryt. po wojnie.

Niedawno wydał znany publicysta angielski Pon soby ciekawą broszurę o nowych zmianach terytoryalnych u państw europejskich. Autor zajmuje się szczegółowo przedewszystkiem nowymi nabytkami terytorami państwa brytyjskiego, które są następujące:

Egipt podlegał dawniej suwerenności Turcyi, teraz jest częścią państwa angielskiego. Kraj obejmuje około 350 tys. mil kwadr.

Wyspa Cypr przeszła w ten sam sposób pod panowanie Anglii, przysparzając terytoryum angielskiemu nowych 3584 mil kwadr.

Afryka południowo-zachodnia była przed wojną kolonią niemiecką. Obecnie objęła nad krajem tym obejmującym 332.450 mil kwadr. mandat Wielka Brytania.

Niemiecka Afryka wschodnia z 384.180 mil kw. również otrzymało mandat brytyjski.

Togo i Kamerun mają zostać rozdzielone między Anglią a Francyą. Anglii przypadnie obszar 112.515 mil kwadr.

Samoa otrzymała mandat Australii czyli Anglii. Obszar ten wynosi 350 mil kwadr.

Niemiecka Nowa Gwinea z 90 tys. mil kwadr. otrzymała również mandat Australii.

Palestyna z 11 tys. mil. kwadr. podlega mandatowi Anglii.

Mezopotamia obejmująca 143.250 mil. kwadr. otrzymała mandat Wielkiej Brytanii.

Na ogół powiększyło się terytoryum imperyum brytyjskiego o blisko 1,500.000 mil kwadr. czyli o połowę obszaru Stanów Zjednoczonych.

Układ turecko-bolszewicki.

Układ między Turcyą a sowietami jest już faktem dokonanym. Jest on ostatecznym wynikiem długotrwałych pertraktacyi prowadzonych między rządem Angory a przedstawicielami sowietów Radkiem i Eliawą.

Moskwa zrzeka się wszelkich metod carskich, które dążyły do zagarnięcia niektórych części Turcyi i uznaje wszystkie terytorya tureckie za narodowe. W zamian za to Turcya może rozszerzyć swe wpływy w dwu republikach sowieckich: Georgii i Aserbejdżanie.

Przedstawiciel sowietów w Sztokholmie, Kiereneew z tryumfem oświadczył przedstawicielowi prasy francuskiej, że sowiety w jednym dniu podpisały trzy traktaty: z Polską, Anglią i Turcyą.

Czerwona księga.

Rząd sowietów, a właściwie komisaryat dla spraw zagranicznych wydał księgę czerwoną, zawierającą „zbiór dokumentów dyplomatycznych o stosunkach polsko-rosyjskich począwszy od roku 1918". W księdze czerwonej pomieszczonych jest 69 dokumentów, począwszy od deklaracyi sowieckiej w Brześciu i kończąc na korespondencyi poprzedzającej akcyę wojenną między Rosyą a Polską w roku 1920. Księga czerwona dowodzi, że odpowiedzialność za wojnę spada wyłącznie na Polskę. Większość treści księgi stanowią noty i depesze Cziczerina do rządu polskiego. Odpowiedzi stosunkowo jest niewiele. Na pierwszej stronie wydawcy tryumfalnie umieścili oświadczenie Cziczerina, że rząd rosyjski nie zamierza nikomu narzucać ustroju sowieckiego za pomocą bagnetów czerwonych. Na ostatniej stronie wydrukowana jest deklaracya wszechros. central. komitetu wykonawczego zakończona okrzykiem: „Niech żyje wolna robotnicza i chłopska Polska!"

Akcya na rzecz żyd. sierót wojennych we wschodniej Małopolsce za rok 1921.

Z powodu wszczęcia akcyi zbiórkowej na rzecz żyd. sierót wojennych zwracają się podpisane reprezentacye z następującym apelem do ogółu społeczeństwa żyd.:

Jako najboleśniejsza spuścizna wojny pozostały nam sieroty wojenne, których szeregi ciągle rosną, niegdyś ukochane skarby tych, którzy ponieśli śmierć bohaterską lub w domu padli ofiarą zbrodniczej ręki.

Jest świętym obowiązkiem żyjących opiekować się temi ofiarami, tak jak własnemi dziećmi.

Do tej chwili jednakowoż społeczeństwo nasze czyniło zadość temu obowiązkowi tylko w znikomym zakresie, pozostawiając ten ciężar prawie wyłącznie dobroczynności amerykańskiej. W miarę jednak jak nasi bracia z za oceanu rozprzestrzeniają swą pomoc coraz dalej na wschód, spada na nas obowiązek żywszego zajęcia się losem tych nieszczęśliwych ofiar wojny w naszej części kraju.

Wobec oświadczenia zjednoczonych amerykańskich komitetów dobroczynnych, że w tej sprawie dalsza ich pomoc tylko wtedy nastąpi, jeżeli tutejsze społeczeństwo i ze swej strony wydatnie się do tego przyczyni, spełnienie tego obowiązku staje się dziś imperatywem chwili.

Zwracamy się więc do naszych współobywateli Żydów z wezwaniem, by każda rodzina, której szczęśliwy los ojca dzieciom zachował, jakoteż ci, którzy wolni są od trosk utrzymania takowych, odpowiednio się na ten cel opodatkowali i złożyli za bieżący rok taką kwotę, której można się domagać sprawiedliwie po ich stosunkach majątkowych.

Nie jest to jałmużna lecz spełnienie świętej powinności wobec naszych braci, którzy jako Żydzi znaleźli bohaterską lub męczeńską śmierć, pozostawiając drobne dzieci na pastwę losu.

Lwów, w marcu 1921.

Dr. Emil Parnas, Prezes Centr. Kom. sierót żyd.
Prof. Dr. M. Schorr, Prezes Stow. B. B. „Leopolis"
Dr. Filip Schleicher, Prezes lok. Kom. sierót żyd.

Dział gospodarczy.

O przebiegu wszechświatowego kryzysu gospodarczego informuje warszawski tygodnik „Przemysł i Handel" następująco: Wszechświatowy kryzys gospodarczy, który rozpoczął się w Anglii i w Stanach Zjednoczonych A. P., rozszerza się coraz bardziej i ogarnia stopniowo coraz to nowe państwa i kraje, między innemi zaś te, w których — jak zdawało się — trudno mówić o nadprodukcyi przemysłowej.

We Francyi, gdzie ogromne nadzieje pokładano na zatrudnienie przemysłu przy odbudowie zniszczonych podczas wojny departamentów, przekonano się, że nadzieje te są płonne. Sprawa odszkodowań wojennych jest dotychczas nieuregulowaną, zaś w związku z tem rząd francuski zmniejsza kredyty na odbudowę. Powoduje to zastój w przemyśle.

W Niemczech, gdzie znowuż ogólne wyczerpanie rynku wewnętrznego podczas wojny, a także trudności z wydostaniem surowców itd., co stało na przeszkodzie dostatecznemu uruchomieniu przemysłu, pozwalały przypuszczać, że tu podaż przez czas dłuższy nie przewyższy zapotrzebowania — kryzys ujawnia się coraz bardziej i przybiera przytem te same zewnętrzne cechy, co w państwach zachodniej Europy i w Ameryce, a więc spadek cen, redukcya wytwórczości przemysłowej, uwalnianie robotników, zatargi na tem tle pomiędzy nimi a pracodawcami, wzrost ilości bezrobotnych (w końcu r. 1920—43.000, obecnie 109.000. Coraz bardziej zmniejsza się ilość zamówień dla fabryk z zagranicy, co fatalnie wpływa na gospodarkę zarówno przemysłową, jak i finansową. Z przemysłów przechodzi obecnie kryzys — na podstawie nowych wiadomości — przemysł elektrotechniczny i zabawkarski.

Z Czech tymczasem nadchodzi mało wiadomości. Wiemy jedynie o tem, że największa fabryka mechaniczna „Skoda" zmniejszyła znacznie produkcyę, zatrudniając w roku 1917 32.000 robotników, zaś obecnie tylko 14.200.

W Danii, gdzie kryzys dotknął głównie przemysłów włókienniczego, metalurgicznego i farbiarskiego i gdzie ilość bezrobotnych, wynosząca na dniu 1. stycznia rb. 53.000, powiększyła się na dniu 1. lutego do 70.000 ludzi. Przemysłowcy zażądali od robotników obniżenia płac, nie mogąc zaś dopiąć rezultatu w drodze pokojowej, ogłosili na swoich fabrykach lokaut.

W Finlandyi nastąpiły również ograniczenia pracy robotniczej oraz przerwy w ruchu fabryk. W związku z rozpoczynającym się kryzysem gospodarczym, rząd finlandzki zwolnił zupełnie od formalności wywóz. Nie dotyczy to jedynie cukru i zboża.

W Gdańsku również zaczyna się dawać we znaki ogólny zastój w produkcyi i w handlu. Coraz więcej się tu mówi o bankructwach poważnych gdańskich firm i banków.

Jednocześnie wszędzie prawie postąpiły naprzód prace i starania, związane z wyszukaniem nowych rynków zbytu dla wyrobów danego kraju. Sprawia to, że handel z państwami słabemi lub nowopowstałemi siłą rzeczy wchodzi na coraz bardziej normalne tory handlu przedwojennego, opartego na kredycie i wzajemnem zaufaniu.

Związanym z ogólnym kryzysem gospodarczym jest fakt kapitalnej redukcyi wydobycia dyamentów w Afryce Południowej. Towarzystwo „De Beers Consolidated" zamknęło całkowicie kopalnię Wesselton, uwalniając 500 pracowników białych, przyczem każdemu z nich została wypłacona gratyfikacya w wysokości 100 funtów szterlingów. Towarzystwo „Premier" zredukowało o połowę liczbę pracowników.

Troski walutowe Włoch.

Włochy są z pośród państw zwycięskich tym krajem, który najbardziej został dotknięty depresyą waluty. Cierpią one jednak nie tylko z powodu niskiego kursu lira, ale także z tego powodu, że są bardziej niż inne państwa skazane na import, utrudniony właśnie dewaluacyą pieniądza krajowego. Rozmaite rządy włoskie ostatnich dwóch lat zwracały na problem walutowy baczną uwagę — nie doprowadziły jednak do rozwikłania go. Usiłowania ich utrudniała sytuacya wewnętrzna kraju, nie przyczyniająca się bynajmniej do obudzenia zagranicą zaufania w możliwość szybkiej konsolidacyi.

Pomiędzy zarządzeniami, podjętemi celem poprawy włoskiego lira stoi na pierwszem miejscu stworzenie Narodowego instytutu dewizowego. Ma on za zadanie kontrolę obrotów obcych walut dokonanych przez banki do nich upoważnionych. Nadzoruje on również notowania i transakcye zagranicznemi dewizami na giełdach włoskich. Zadaniem instytutu jest też zaopatrywanie skarbu włoskiego w obce dewizy, jak i ogólne czuwanie i ewent. ingerowanie w interesie waluty krajowej. Według statutów może instytut zakładać filie zagranicą, jednak z tego prawa dotąd nie zrobiono użytku i słusznie, gdyż centrala dewiz poza granicami kraju rzeczywiście nie miałaby sensu. Przy założeniu instytutu współdziałały trzy banki emisyjne (Banca d'Italia, Banco di Napoli i Banco di Sicilia), jakoteż cztery wielkie banki akcyjne, które przejęły na własny rachunek znaczną część jego udziałów.

Instytut zdaje się nie spełnił pokładanych w nim nadziei. Czy miały miejsce nadużycia, czy też inne zachodziły przyczyny, dość, że uznano za stosowne przeprowadzić jego upaństwowienie i zmianę statutów. Według brzmienia ogłoszonego w ostatnich dniach dekretu królewskiego ma cały kapitał akcyjny przejść w ręce trzech banków emisyjnych. Pozostałe cztery banki akcyjne winne wydać posiadane przez się akcye za zwrotem ich wartości w ręce pierwszych. Do rady nadzorczej instytutu wejdą w przyszłości ministrowie skarbu, handlu i sprawiedliwości (wzgl. ich zastępcy) i gubernatorzy banków emisyjnych. Ewentualne zyski instytutu będą w ten sposób rozdzielone, że 4/5 wpłynie na rzecz skarbu, a tylko pozostała 1/5 przypadnie bankom emisyjnym, z tem w dodatku zastrzeżeniem, że muszą być użyte jako rezerwa dla obiegu banknotów.

Dalszą nowością jest — odmiennie od dotychczasowych rozporządzeń — dozwolenie zapłaty, za zezwoleniem instytutu, eksportowanych z Włoch towarów w walucie włoskiej. Płody ziemne (świeże i konserwowane owoce, jarzyny, kwiaty etc.) mogą nawet bez specyalnego pozwolenia być spłacane w lirach włoskich. Czy zarządzenia te poprawią kurs lira, okaże przyszłość.

Zapasy węgla w Europie. Wobec twierdzenia Niemców, że nie są w stanie zadowolić swoich potrzeb ekonomicznych bez węgla górnośląskiego, warto przytoczyć parę cyfr, ilustrujących zbadane dotychczas zapasy węgla kamiennego w poszczególnych państwach europejskich. Cyfry te wykazują, że Niemcy, nawet po odebraniu im Górnego Śląska, będą się znajdowały w położeniu uprzywilejowanem wobec swoich sąsiadów.

Zapasy węgla kamiennego i lignitu w państwie niemieckiem razem z Górnym Śląskiem w chwili obecnej obliczane są na 396,091,000 ton, w czem na Górny Śląsk przypada 165,974,000 ton. Wrazie straty tego kraju na rzecz Państwa polskiego pozostaje Niemcom zapisu węglowego 230,117,000 ton.

Zapas węglowy Anglii, która przecież wywozi węgiel w znacznych ilościach, wynosi 189,533,000. Francya posiada tylko 17,583,000 ton, a Belgia 11.000,000 ton.

Tak więc „biedne" Niemcy po stracie Górnego Śląska będą miały do swego rozporządzenia o 40,584,000 ton więcej niż Anglia, o 212,534,000 ton więcej niż Francya i o 229,117.000 ton więcej niż Belgia, czyli o 12,001.000 ton więcej niż te trzy państwa razem wzięte.

TELEGRAMY.

Układ handlowy Włoch z Rosyą.

Rzym. PAT. (Havas). W senacie oświadczył Sforza, że jest niemożliwem przywrócić normalne życie gospodarcze w Europie przy ignorowaniu Rosyi. Rząd włoski spodziewa się, że **wkrótce zostanie podpisany między Włochami a Rosyą układ handlowy**, zawierający klauzulę wzbraniającą wszelkiej propagandy bolszewickiej we Włoszech.

Nowy gabinet ukraiński.

Lwów. (Tel. wł.) W gabinecie socyalfederalisty Prokopczyca zasiada, prócz fachowców (jak gen. Pawlenko lub rektor Ohjenko), prócz Polaka Stępkowskiego (min. op. społecznej) i ministra -rodaka żydowskiego (Kranyj) po 3 z lewicy (socyaldem.), z centrum (socyal-fed. i socyaliści samostańcy) i z prawicy (lud. republ.).

Dochodzenia przeciw „generałowi“ Bałachowiczowi

Warszawa. (Tel. wł.). Biuro prasowe ministerstwa wojny wydało komunikat, w którym donosi, że w związku z artykułem umieszczonym w „Narodzie“, Nr. 45 z 25 lutego p. t. „Oskarżam“, prokuratorya przy sądzie apelacyjnym rozpoczęła dochodzenie przeciwko generałowi Bułak-Bałachowiczowi, który nie podlega władzy wojskowej. Wszystkie zbrodnie i przestępstwa, popełnione przez armię generała Bałachowicza, podlegają kompetencyi sądów cywilnych.

Warszawa. (Tel. wł.). Rosyjskie biuro dzien. donsi, że na rozkaz Borysa Sawinkowa został generał Bułak-Bałachowicz usunięty z wszelkiej działalności w rosyjskim komitecie ewakuacyjnym.

Nowy wicekról Irlandyi.

Poldhu. PAT. Radio. Komunikat urzędowy zawiadamia o nominacyi lorda Edmunda Talbota na wicekróla Irlandyi w miejsce Frencha. Nominacya ta ma historyczne znaczenie, ponieważ lord Talbot jest przywódcą partyi rzymsko-katolickiej w Anglii i pierwszym katolikiem, który został naczelnikiem Irlandyi.

Powstrzymanie ofenzywy greckiej.

Paryż. PAT. (Havas). Donoszą ze Smyrny z źródeł angielskich, że Turcy powstrzymali pochód wojsk greckich w okolicy Eskir-Syehir. Straty Greków przeniosły 7 tysięcy w zabitych i rannych.

—— o ——

REPERTUAR TEATRU IM. J. SŁOWACKIEGO.
Wtorek: „Hamlet“.

REPERTUAR TEATRU „BAGATELA“.
Wtorek: „Łza Gianetty“ (premiera).

REPERTUAR OPERETKI W NOWOŚCIACH.
Wtorek: „O czem dziewczęta marzą“.

Nakładem Gal. Spółki Wydawniczej. Red. nacz.: Dr Eliasz Tisch. Red. odp.: Maksymilian Feldman. Nowa Drukarnia Dziennikowa, ul. Orzeszkowej 6